

Л.А.Лога студентка групи ПВШ-12-Г2

Науковий керівник: З.В.Рябова, к.педагог.наук,
докторант, доц., кафедри управління навчальними
зкладами та педагогіки вищої школи ДВНЗ
«Університет менеджменту освіти» НАПН України

ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. В статті проведений аналіз проблем та перспектив практичного навчання студентів аграрного профілю вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації та обґрунтовані основні методи комплексного підходу для формування професійної компетентності студентами у процесі практичного навчання.

Аннотация. В статье проведен анализ проблем и перспектив практического обучения студентов аграрного профиля высших учебных заведений I-II уровней аккредитации и обоснованы основные методы комплексного подхода для формирования профессиональной компетентности студентами в процессе практического обучения.

Abstract. The article analyzed the problems and prospects for the practical training of students agrarian profile universities and II levels of accreditation and reasonable basic techniques integrated approach to professional competence of students during practical training.

Ключові слова: компетентність, практичне навчання, робітнича професія, практичні навички, накази, розпорядження.

Ключевые слова: компетентность, практическое обучение, рабочая профессия, практические навыки, приказы, распоряжения.

Keywords: competence, practical training, professional occupation, practical skills, orders, orders.

Актуальність проблеми. За роки незалежності України соціально-економічні та політичні реформи істотно змінили форми і методи навчання у всіх сферах діяльності суспільства. Нині особливої ваги набула не проста передача студенту певної суми знань, а й вироблення у нього потреби поповнювати їх, формувати і закріпити практичні професійні уміння та навички. Для будь-якого фахівця стає необхідним постійне поповнення знань упродовж життя. Сучасний стан розвитку аграрної освіти характеризується новими підходами та її модернізації, реформування і перегляду організаційно-педагогічних форм підготовки сучасних фахівців, формування професійної компетентності під час навчання, в тому числі під час практичного навчання.

Однією із основних складових фахової підготовки студентів у вищому навчальному закладі є практична підготовка. Вона органічно входить у чітку систему фахової підготовки впродовж усього періоду навчання у ВНЗ I-II рівнів акредитації. Це викликано різними аспектами доступного доведення інформації до студентів з метою якісного її засвоєння. Тому система реформування методичних прийомів організації навчального процесу в сучасних умовах є актуальною і вкрай необхідною з огляду на раціональне вирішення проблеми впровадження прогресивних форм та методів навчання.

Проведення навчальних та виробничих практик у вищому навчальному закладі I-II рівня акредитації є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівням «молодший спеціаліст». Робочі програми та методичні рекомендації для проходження навчальних та виробничих практик студентами логічно поєднують теоретичні навички з практичною діяльністю фахівців, включаючи набуття ними різних робітничих професій

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням активізації практичного навчання та проблемам впровадження прогресивних форм і

методів навчання, неперервної освіти, пошуку раціональних схем побудови планів навчального процесу присвячені науково-методичні розробки вітчизняних та зарубіжних науковців.

Методичні засади програмування практичної роботи, шляхи її активізації та практичні поради знайшли свої відображення в працях відомих педагогів В.Тюриної [12], А.Сон [11], розвитку інноваційних процесів у вищих закладах освіти присвячені наукові розробки М.Чобітко [15], принципам формування освітньо-кваліфікаційних рівнів і змісту фахової підготовки – Т.Іщенко, Ю.Нагірного, І.Бендери [3], інтеграції вищих навчальних закладів Т.Іщенко, С.Кравченка [8], технологіям навчання у вищій школі – Д.Чернилевського, О.Філатова[14], організації самостійної роботи студентів – В.Козакова, М.Солдатенка[5,10].

Мета статті. Основною метою даної статті є аналіз формування професійної компетентності у процесі практичного навчання студентів спеціальності «Технологія виробництва та переробки продукції рослинництва» освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст». Аналіз наукових досліджень з організації навчального процесу у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації показує наявність не вивчених до кінця технологій, педагогічних прийомів практичного навчання. Тому є необхідність у висвітленні організації проведення практик студентів ВНЗ I-II рівнів акредитації аграрного профілю для формування та розвитку в них професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретного виробництва, оволодіння сучасними методами і формами організації праці, а також виховання потреби систематичного поповнення своїх знань і творчого їх застосування в процесі практичної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практика – це одна з форм виробничого навчання студентів. Їй належить найважливіша роль в зближенні теоретичної підготовки з практичною діяльністю, в становленні фахівців, що мають не тільки знання, але й професійне уміння, початковий досвід [1].

Певний рівень професіоналізму особистості фахівця відображається в понятті «компетентність». Для набуття професіоналізму звичайно необхідні відповідні здібності, бажання, готовність оволодівати майбутньою професією, удосконалювати власну майстерність. Дослідники проблеми наголошують, що професіоналізм не обмежується лише характеристиками висококваліфікованої праці, він є особливим світоглядом людини, а необхідною його складовою виступає професійна компетентність.

Поняття «компетентний» у тлумачному словнику трактується як «той, який має достатні знання в якій-небудь галузі, який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий» та «який має певні повноваження; повноправний, повновладний» [2, с. 874].

Дослідники розглядають поняття «компетентність» як синонім поняттю «професіоналізм» або як його складову. Відомий дослідник Е. Зеєр зазначає, що компетентність людини визначають його знання, вміння та досвід. Здатність мобілізувати ці знання, вміння та досвід у конкретній соціально-професійній ситуації і характеризує компетенцію професійно успішної особистості [2, с. 49].

На думку А. Маркової, компетентність - це єдність психічних якостей, психічного стану, які дають можливість діяти самостійно та відповідально, оволодіння людиною навичками та вміннями виконання трудових функцій. Дослідник вважає також, що поняття «компетентність» певної особи вужче, аніж професіоналізм. Людина може бути професійною у своїй галузі, але не може бути компетентною у вирішенні професійних питань [6, с. 112].

Педагогічний словник пояснює професійну компетентність як оволодіння особистості необхідною сумою знань, умінь і навичок, які визначаються сформованістю педагогічної діяльності, спілкування особистості як носія означених цінностей, ідеалів і свідомості [4, с.287].

На думку Н.Тализіної, структурна характеристика професійної компетентності містить не лише одержані знання, але й як вони застосовуються на практиці та способи здійснення професійної діяльності [13, с. 65].

З наведеного вище, професійну компетентність можна визначити як знання, вміння та досвід, а також здатність особи мобілізувати ці знання, вміння та досвід у конкретній соціально-професійній ситуації.

Аналізуючи думки вищезазначених авторів та враховуючи потреби сьогодення, можна зазначити, що одним з головних завдань практичного навчання є не лише формування професійних навичок студентів, а й формування професійної компетентності студентів-аграріїв.

Практична підготовка студентів здійснюється через навчальні, технологічні та переддипломні практики, що є основою професійної підготовки майбутніх фахівців і проводиться на оснащених належним чином навчальних базах практики.

Студенти аграрних спеціальностей Маслівського аграрного технікуму ім.П.Х.Гаркавого розпочинають проходження навчальних практик з других курсів, виробничих технологічних практик з третіх курсів, одночасно оволодіваючи робітничими професіями, які на сьогодні є дефіцитними і в край необхідними для аграрного виробництва. Оволодівши робітничою професією студенти закріплюють і розширюють практичні навички, а також безпосередньо готуються до виробничої діяльності.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль навчальних та виробничих практик в технікумі покладається на директора технікуму та заступника директора з практичного навчання, голів циклових комісій. Навчально-методичне забезпечення і виконання робочих програм практик здійснюється заступником директора з практичного навчання, керівниками практик. Загальна організація навчальних і виробничих практик та контроль за їх проведенням покладається безпосередньо на керівників практик. В технікумі до керівництва навчальними та виробничими практиками

залучаються досвідчені викладачі, директор та його заступники, які приймають безпосередню участь у навчальному процесі з дисциплін, які закінчуються практикою.

Для роботи на механізмах (тракторах, автомобілях, сільськогосподарських машинах) при проведенні виробничих практик при освоєнні студентами робітничих професій залучаються досвідчені навчальні майстри.

Всі навчальні та виробничі практики студентів проводяться в навчально-дослідному господарстві технікуму та в провідних господарствах Миронівського району. Навчально-дослідне господарство включає комплекс споруд, які забезпечують виконання навчальних робочих програм практик з керування автомобілями, тракторами, сільськогосподарськими машинами, а також навчально-дослідне поле, де забезпечено проходження практики для здобуття робітничої професії «Лаборант-насінняр». В технікумі запроваджуються форми і методи організації навчального процесу, які відповідають успішній практичній підготовці студентів технологічних спеціальностей. З цією метою, згідно з навчальними планами підготовки фахівців технологічних спеціальностей, розроблені розгорнуті плани-графіки проведення навчальних та виробничих технологічних практик.

Перед початком навчальних практик керівники зобов'язані:

- забезпечити проведення всіх організаційних заходів;
- провести інструктаж з техніки безпеки;
- дати рекомендації щодо оформлення студентами щоденників;
- проконтролювати готовність навчально-практичного полігону[9].

Заступник директора з практичного навчання готує накази на проведення навчальних практик, методичні вказівки та робочі програми, схвалені на засіданнях циклових комісій, уточнює календарні плани-графіки проведення навчальних практик та узгоджують їх з графіками відпусток співробітників на поточний навчальний рік. Розраховує потребу паливо-мастильних матеріалів, склад машинно-тракторних агрегатів, потребу

керівників і навчальних майстрів, необхідних для проведення навчальних практик. Проводить з навчальними майстрами семінари, інструктажі з техніки безпеки і охорони праці. Здійснює перевірку посвідчень на право керування транспортними засобами, а також медичні довідки і технічні талони.

По закінченню навчальної та виробничої практики у студентів приймаються заліки. Студенту, який не виконав програму навчальної практики надається право на проходження її повторно. Студент, який не атестований з навчальної чи виробничої практики, відраховується з навчального закладу.

Підсумки навчальних та виробничих практик обговорюються на засіданнях циклових комісій, де голови циклових комісій разом з керівниками практик подають письмовий звіт із зауваженнями і пропозиціями в дирекцію та заступнику директора з практичного навчання аналізу щодо покращення проведення навчальних практик студентів в майбутньому.

Навчальні та виробничі практики особливо актуальні в умовах сьогодення, бо як організаційний принцип, вони забезпечує можливість використання кожною людиною на протязі усього життя різного роду машин, механізмів та технологій.

Період проходження навчальної практики здебільшого називають «студентським віком». Саме з нього починається технічна зрілість. Даний період лише останнім часом почав досліджуватися науковцями, а тому тут багато невирішених проблем, таких як:

- адаптація студента до вузівського життя та нових умов навчальної діяльності;
- входження у майбутню професію при поєднанні загальної і спеціальної підготовки;
- прояв активності і самостійності та багато іншого.

Вищі навчальні заклади сьогодні не можуть забезпечити підготовку фахівця, свого випускника, таким об'ємом знань, якого вистачило б на усі випадки життя. Тому навчальний процес повинен містити практики різних видів. Навчання здійснюється викладачем за усіма відомими законами процесу навчання, тобто організації пізнавальної діяльності того, хто навчається. Учіння здійснюється тим, хто вчиться. Той хто вчиться, одночасно є і об'єктом педагогічного впливу, і суб'єктом навчальної діяльності. Основними параметрами, що характеризують людину як суб'єкта навчальної діяльності, є сприймання навчального матеріалу (змісту, методів подачі), особливості засвоєння знань і формування умінь при проходженні навчальної практики. Схильність до навчання формується у процесі і навчання, і учіння. Практичне навчання студентів залежить від досягнутого рівня освіти, ступеня оволодіння професією і професійною майстерністю, основ професіоналізму, прояву пізнавальних і професійних інтересів та єдності загальної і спеціальної освіти.

Виховний процес під час проведення навчальної практики готує людину до вибраної професії, праці і життя, тобто здійснюється розвиток фізичних навичок і інтересу до професійної діяльності.

Основним видом діяльності студента в майбутньому є праця, а практичне навчання лише може супроводжувати її.

Під впливом праці відбувається формування життєвої позиції, ціннісних орієнтацій людини, визначення планів на майбутнє, тобто спеціалізація особистості.

Висновки. Наведені дані про проведення навчальних та виробничих практик базуються на загально-дидактичних підходах та педагогічному досвіді викладацького складу технікуму.

Як свідчать подані матеріали, навчання з проведенням навчальної та виробничої практик – це механізм, який забезпечує як загальний, так і спеціальний розвиток людини, де відбувається нарощування потенційних можливостей, стабілізація професійних навиків. При цьому розвиток функцій

стає визначальним разом із показниками життєвого досвіду і професійної майстерності.

Досвід з проведення навчальних та виробничих практик студентів технологічних спеціальностей в Маслівському аграрному технікумі з наданням їм робітничих професій та вручення посвідчень відповідних категорій може бути рекомендований для впровадження в інших вищих навчальних закладах аграрного профілю I-II рівнів акредитації.

Література:

1. Введення до спеціальності: навч. посіб. / [І. Д. Примак, Л. А. Козак, О.І. Примак та ін.] ; за ред. Примака І. Д., Примака О. І. – К. : Центр учбової літератури, 2009. - 392 с.
2. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : учебное пособие / Э.Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э.Э. Сыманюк - М. : Московский психолого-социальный институт, 2005. -216 с.
3. Іщенко Т.Д. Принципи формування освітньо-кваліфікаційних рівнів і змісту фахової підготовки інженерно-технічних кадрів / Іщенко Т.Д., Нагірний Ю.П., Бендера І.М. – К. : АПН України, 1997. – С.56-59.
4. Каджаспарова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Каджаспарова, А.Ю.Каджаспаров. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 176 с.
5. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение / В.А. Козаков. – К. : Высшая школа. – 1990. – 497 с.
6. Маркова А.К. Психология профессионализма // А.К. Маркова. - М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. - 308 с.
7. Педагогічні технології: наука – практиці навчально-методичний щорічник / [І.О. Кульчицька, С.О. Сисоєва, Я.В. Цехмістер та ін.] ; за ред. С.О. Сисоєвої. – К. : ВІПОЛ, 2002. – Вип. 1. – 281 с.
8. Принципи та шляхи інтеграції вищих навчальних закладів Міністерства аграрної політики України в Європейський простір вищої освіти:

- Науково-методичні матеріали / [Щенко Т.Д., Кравченко С.М., Демешкант М.А. та ін.] ; за ред. С.М. Кравченка. – К. : Аграрна наука, 2006. – 35 с.
9. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (наказ Міністерства освіти від 08.04.1993 № 93, державна реєстрація: від 30.04.1993 № 35) / за заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського // Вища освіта в Україні нормативно-правове регулювання – К. : Форум, 2003.
10. Солдатенко М.М. Умови індивідуалізації процесу навчання студентів в системі безперервної освіти / Солдатенко М.М. // Мат-ли конф. – Вінниця, 1994. – С. 73-75.
11. Сон А.Г. Самостоятельное приобретение знаний, умений и навыков как средство оптимизации обучения учащихся (на материалах преподавания математики в школе): автореферат дис. канд. пед. наук (13.00.01). / А.Г. Сон – К., 1988. – 25 с.
12. Тюрина В.А. Формирование познавательной самостоятельности учащихся общеобразовательной школы. Дис.ДПН / В.А. Тюрина – Х., 1994. – 498 с.
13. Талызина Н.Ф. Теоретические основы разработки модели специалиста / Н.Ф. Талызина. - М. : Знание, 1996. - 108 с.
14. Чернилевский Д.В., Филатов О.К. Технология обучения в высшей школе. Учебное издание / Д.В.Чернилевский, О.К.Филатов – М. : Экспедитор, 1996. – 228 с.
15. Чобітко М.Г. Особистісно орієнтована взаємодія «студент-викладач» у рамках навчально-виховного процесу вищого навчального закладу. Розвиток інноваційних процесів у навчально-виховних закладах: Збірник наукових праць / Чобітко М.Г. // Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. – Харків : Стиль-Издат. 2003. – 176 с. – С. 165-175.